

Rozhledy matematicko-fyzikální

Jan Kožuško

Astronomická žeň medailí v roce 2012

Rozhledy matematicko-fyzikální, Vol. 88 (2013), No. 1, 52–55

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/146516>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2013

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Astronomická žeň medailí v roce 2012

Jan Kožuško, Česká astronomická společnost

Možná vám titulek článku připomíná název tradiční každoroční přednášky známého popularizátora a astrofyzika RNDr. Jiřího Grygara, CSc. „Žeň objevů“, ve které shrnuje nejdůležitější objevy napříč všemi obory astronomie a astrofyziky. V roce 2012 ovšem 10 českých studentů „nesklízelo“ objevy, ale medaile na mezinárodních olympiádách v astronomii a astrofyzice. Zatím nejúspěšněji v historii České republiky! Z 6. Mezinárodní olympiády v astronomii a astrofyzice (IOAA) přivezl tým maturantů a studentů třetích ročníků celkem pět medailí – dvě zlaté, dvě stříbrné a jednu bronzovou. Tým mladších studentů získal na XVII. Mezinárodní astronomické olympiádě (IAO) v Gwangju v Jižní Koreji jednu stříbrnou a čtyři bronzové medaile.

Mezinárodní olympiáda v astronomii a astrofyzice (IOAA) představuje nadstavbu IAO pro starší studenty (do maturitního ročníku, nejvýše do 20 let). Byla založena v roce 2007 v Thajsku a Česká republika se jí účastní od roku 2010. Tehdy jsme vyslali do čínského Pekingu jednoho studenta (o prvním zlatém úspěchu jsme informovali i zde v Rozhledech). Od roku 2011 nás na IOAA reprezentuje úplný pětičlenný tým s dvěma doprovody.

Hostitelem 6. ročníku soutěže byla od 4. do 14. srpna 2012 Národní observatoř Rio de Janeiro, Observatoř Valongo Federální univerzity Rio de Janeiro, Národní astrofyzikální laboratoř v Itajubá a Národní institut kosmického výzkumu v Sao José dos Campos.

První dva dny byly vyhrazeny aklimatizaci a fakultativním exkurzím. Delegace byly ubytovány společně v hotelu Windsor-Florida v Rio de Janeiro. Třetí den se delegace po zahajovacím ceremoniálu v planetáriu přesunuly do přibližně 100 km vzdáleného města Vassouras. Program v období soutěžní části byl pro studenty a vedoucí oddělený. Soutěžící byli ubytováni v hotelu Ribeirão zhruba 10 km od centra Vassourasu, kde řešili úlohy ve třech kolech: teoretickém, zpracování dat a pozorovacím kole. Vedoucí delegací měli zázemí v hotelu Santa Amália v centru Vassourasu, kde většinu času trávili v zasedací místnosti na International Jury Board. První dny byly věnovány revizi a schvalování úloh,

kteře bylo často doprovázeno detailní diskuzí a četnými pozměňovacími návrhy. Řešení soutěžících byla okopírována a hodnocení prováděli nezávisle na sobě vedoucí delegací a porota z hostitelské země. Sporné případy (např. v důsledku toho, že studenti řeší úlohy zpravidla ve svém národním jazyce) se pak řešily při tzv. moderování, což je dohádovací řízení mezi oběma porotami.

Závěrečný ceremoniál proběhl pod širým nebem v areálu Národní observatoře přímo ve městě Rio de Janeiro. Absolutním vítězem se stal Motiejus Valiunas z Litvy. Druhé a třetí místo v absolutním pořadí obsadili se zlatými medailemi čeští studenti *Stanislav Fořt*, absolvent Gymnázia Pierra de Coubertina v Táboře, a *Jakub Vošmera*, absolvent Gymnázia Matyáše Lercha v Brně. Oběma ale patří prvenství v dílčích disciplínách: Stanislav Fořt dosáhl nejlepšího výsledku v části zpracování dat a Jakub Vošmera obdržel zvláštní cenu za nejlepší výsledek v pozorovacím kole. Stříbro vybojovali *Filip Murár* z Gymnázia v Třebíči a *Martin Raszyk* z Gymnázia v Karviné. *Lukáš Timko* z Gymnázia Pierra de Coubertina získal bronzovou medaili. Celkově tak Česká republika dosáhla dosud nejlepšího celkového výsledku na mezinárodních astronomických olympiádách v historii. V celkovém pořadí se český tým probojoval na druhé místo z 27 zemí. Nepatrně lepší byla již jen Čína, která své soutěžící velmi intenzivně připravuje, často i několik měsíců nebo let. Delegaci vedli *RNDr. Tomáš Gráf, Ph.D.* z Hvězdárny a planetária Johanna Palisy v Ostravě a *Ing. Jan Kozuško* z České astronomické společnosti (obr. 1).

Mezinárodní astronomická olympiáda (IAO) je mezinárodně uznávaná soutěžně-vzdělávací akce pro studenty středních a žáky posledních ročníků základních škol (cca 14–18 let). Je záměrně určena také ještě relativně mladým žákům a styl zadání úloh podporuje tvůrčí a samostatné myšlení. Soutěž byla založena Euro-Asijskou astronomickou společností 7. června 1996. První IAO se uskutečnila za účasti čtyř států v listopadu téhož roku na Special Astrophysical Observatory Ruské akademie věd v rámci Podzimní školy mladých astronomů. Během několika málo let se rozvinula do dnešní podoby, kdy se jí účastní pravidelně asi 20 států. Vedoucí jednotlivých delegací se aktivně podílejí na hodnocení teoretického kola soutěže, bydlí ve stejných ubytovacích zařizováních jako studenti a většina programu vedoucích a studentů je tedy společná. Tím je zajištěn velký vzdělávací a výchovný účinek na studenty. Kromě navazování důležitých kontaktů se svými stejně odborně zaměřenými vrs-

ZPRÁVY

tevníky mají studenti také možnost aktivně získávat důležité odborné zkušenosti při stálém kontaktu s vedoucími ostatních delegací. Česká republika se olympiády účastní od roku 2007 a naše výpravy zatím vždy přivezly medaile (2007 – jedno stříbro, 2008 – dvě bronzové, 2009 – dvě stříbrné a tři bronzové, 2010 – výjezd se z finančních důvodů neuskutečnil, 2011 – jedna zlatá a jedna stříbrná medaile).

Obr. 1. Český tým na 6. IOAA. Zleva: Jan Kozuško (doprovod), Filip Murár, Lukáš Timko, Silvia Teixeira (průvodkyně), Stanislav Fořt, Tomáš Gráf (doprovod), Jakub Vošmera a Martin Raszyk.

V Koreji se v říjnu 2012 nejlépe z českého týmu umístil *Martin Raszyk* z Gymnázia v Karviné, který získal stříbrnou medaili a v celkovém pořadí se umístil na 8. místě. *Lukáš Supík* z Gymnázia v Třinci, *Denis Lisztwan* z Gymnázia v Českém Těšíně, *Viktor Němeček* z Gymnázia v Jihlavě a *Tomáš Locker* z Gymnázia F. M. Pelcla v Rychnově nad Kněžnou získali bronzové medaile. *Denis Müller* z Gymnázia Budějovická v Praze přivezl čestné uznání, ale podařilo se mu výborně uspět

v pozorovacím kole, kde dosáhl nejlepšího výsledku ze všech účastníků. Delegaci vedli *RNDr. Tomáš Prosecký* a *Mgr. Lenka Soumarová* ze Štefánikovy hvězdárny v Praze na Petříně (obr. 2). Hostitelem soutěže byla Korejská astronomická společnost, Korejský institut pro astronomii a kosmický výzkum, Národní univerzity v Soulu, Pusanu, Kangwon, Kyungpook a Chosun.

Obr. 2. Český tým na XVII. IAO. Zleva: Tomáš Prosecký, Denis Lisztwan, Denis Müller, Martin Raszyk, Viktor Němeček, Tomáš Locker, Lukáš Supik a Lenka Soumarová.

Účast českých týmů organizačně zajišťovala Česká astronomická společnost, Štefánikova hvězdárna v Praze a Hvězdárna a planetárium Johanna Palisy VŠB–TU Ostrava. Cestu podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Hornicko-geologická fakulta VŠB–TU Ostrava, město Tábor, Kraj Vysočina, Moravskoslezský kraj, Královéhradecký kraj a Ostravsko-Karvinské doly. Soutěže v hostitelských zemích financovala tamní ministerstva pro školství, vědu, technologie a inovace.

Letos se obě soutěže „vrátí“ zpět do Evropy: studenti posledních dvou ročníků středních škol se utkají od 27. července do 5. srpna 2013 v řeckém Volosu a mladší studenti poměří své síly v astronomii v od 6. do 14. září 2013 v litevském Vilniusu.